

Nevroza schimbărilor

C a europeni, nu știm să privim accelerarea vremurilor cu liniștea filosofică a celor obișnuți să consulte pe-ndelete "Cartea Schimbărilor". Yi Ching. Vertijului provocat de schimbare îi opunem doar o reacție culturală. Mutarea unui conflict existențial copleșitor în sfera culturii este o strategie care și-a dovedit nu o dată eficacitatea. Ea oferă în primă instanță consolarea și, pentru cei cărora aceasta nu le ajunge, o promisiune de victorie prin conștientizare elevată. Un răspuns compensator la alunecările imprevizibile ale unei istorii contorsionate a fost expresionismul. Consolarea pe care el a adus-o unor generații în suferință a fost de altă natură decât resemnarea. A pus în scenă răul fără a sugera că acesta n-ar fi decât o vedere parțială a lucrurilor și a arătat că îndurerarea fără acceptare poate fi o atitudine mai demnă în fața inexplicabilului decât transformarea inevitabilului în inexorabil. În sfârșit, a făcut dovada că îndurarea până la capăt a necesității valorează cel puțin tot atâta cât înțelegerea ei. Convinși că trăim o epocă în care recursul la expresionism ne poate fi de ajutor, Marian Popescu ne oferă un volum masiv al revistei "Semnal teatral", având ca temă expresionismul în teatru și în arte. Este o formulă nouă prin care revista UNITER-ului se aliază, ca format și ambiție, unor rivale prestigioase ca "Manuscriptum" sau "Secolul 20". Cu aspect sobru de "instrument de lucru", deschizându-se cu o declarație de asumare decisă a seriozității, volumul stămește suspiciuni de ariditate. Ele sunt însă repede risipite: concepția unitară și personală a lucrării, fiorul emoțional cu care Marian Popescu se implică în subiect fac lectura pasionantă. Este romanul unei aventuri intelectuale în care ne face plăcere să-l urmărim pe autorul-erou principal. Există și o anumită oscilație între didacticism și expresivitate, o tentație a exhaustivității care pot fi discutabile. Oricum, înfăptuirea este stimabilă și merită analizată. Autorul propune o confruntare între modul cum descriu expresionismul teoreticienii care l-au văzut născându-se și cel retrospectiv al contemporanilor noștri. Primii l-au definit, l-au analizat și,

prin studiile lor, i-au influențat dezvoltarea. Ultimii au avantajul perspectivei și neșansa dezimplicării: ei ne spun o poveste cu sfârșitul cunoscut dinainte. Pe baricada dintre cele două echipe stă însuși Marian Popescu, care, într-un fierbinte eseu din zona mediană a volumului — "Expresionismul: tranziție și confuzie tragică" — ne convinge de relevanța curentului cultural de la începutul veacului pentru (i)realitatea noastră imediată. Considerând prima grupare, constatăm că recitarea textelor lui Blaga, Werfel, Vianu dă impresia de "revisited", ca atunci când faci o vizită protocolară unei mătuși bătrâne. În schimb, prezentarea în premieră a fragmentelor din Kurt Pinthus, Carl Stemheim ș.a. este incitantă și a meritat pe deplin eforturile de obținere a drepturilor de reproducere, de care autorul se plânge mult și pe bună dreptate. Traducerea Arinei Rotaru păcătuiește însă printr-o manipulare inabilă a limbii române. Este drept că și greșelile de tipar sunt numeroase, astfel încât erorile corectorului pot fi uneori pe nedrept imputate traducătorului. Totuși mă îndoiesc că "ademenit de fugă de prieten" sau "avertizați să concedieze cu rapiditate această piesă" (p. 8) ar fi banale (?) greșeli de tipar. Din secțiunea retrospectivă, cei care studiază expresionismul teatral — Alex Wardle, H.F. Garten, Ion Cazaban etc. — sunt cei mai interesați. Cam dezamăgitor Jean-Michel Palmier: didactic, enciclopedic, în fond banal. O antologie interesantă de texte dramatice separă grupările teoretice. N-aș fi inclus printre ele **Omul cu mățoaga**, nu pentru că nu s-ar potrivi dar, fiind un text binecunoscut, ar fi trebuit comentat din unghiul de vedere al temei, nu reprodus. Revista, cedând ispitelor exhaustivității, conține și grupaje de articole dedicate plasticiei, poeziei, filmului, muzicii, dansului.

Amestecul acesta este prielnic în perioade de superior diletantism ca "Secolul 20", mai puțin aici, unde caracterul de instrument de lucru este declarat. Abordarea confluențelor, a interferențelor dintre arte și operarea de sinteze pretind un alt tip de discurs, mai îndrăzneț, mai frivol-jucăuș și, îndeosebi, pretind un alt suport grafic. Aici, ilustrația este aleasă parcă la întâmplare cu poze din *vieux Bucarest* și din orașe germane. Pusă acolo ca să fie, ea nu interferează cu textele. Am fi preferat o concentrare exclusivă asupra teatrului, care să exploreze și alte spații culturale decât cel german și cel românesc. Trebuie spus însă că până și

Semnal teatral

EXPRESIONISMUL ÎN TEATRU ȘI ÎN ARTE

Felix ADERCI, Jeremy ADLER, Leonid ANDRIJA,
Lucian BLAGA, C. C. BURICE-AMINBURIC, Ion CAZABAN,
Ioana CRĂCIUN-FISCHER, Theodor DUBLER, I. DOMIC,
Clemens FIRCĂ, Markus FISCHER, Georg KASER,
Oskar KOKOSCHKA, Siegfried KRACHTER,
Jean-Michel PALMIER, Kurt PINTHUS, Sebastian-Alad POPA,
Marian POPESCU, Mihai RALEA, Eric SANDIFISCH,
Ion STĂNGORGH, Carl STEMHEIM, August STRAUSS,
Tudor VIINU, Ilex WARDLE, William WUER

UNITER

imperfecțiunile contribuie la reușită prin sublinierea vivacității și prospețimii demersului. Admirăm această întreprindere îndrăzneată în care o concepție unitară este însuflețită de entuziasmul unui om pasionat de istoria pe care ne-o povestește.

Adrian Mihalache